

schrift ghenant Nicolaus de Lyra. De een doctor des vñ mynnerbroder ordens geweest is. Vnde ouck ymme dat meete ghenoechde vnde leeffde kreghe dee mynsche dese wertige hylliche schrift tho lesen vnde sin tijt dat mede nyuytlick tho ghebruiken: sint in etlichen en den vnde Capitullen figuren ghesat. Hoe see van oldes ouck noch im reelen kercken vñ cloe steren ghemaelt staen: welcke ock dat suluen de oghen et tomen vnde meer erclaren: dat de text des Capittels dat man de figuren vindet ymme hefft. Met den gennem de neen genochde in der rebetrewingen der voet auersettonghen en hadde: off eine dat myswendet byddet hee de ongelesen to laren: vñ off se eine dat myswē den wille so en is he doch niet beter wan de hogelearde sunte Hieronimus vñ veel ander gheleerde der auersettinge vñ andere gute werke doch van reelen gestraesset vñ berispet sint. Alle ghelouwige mynschen byddet he lamentiken de borne der gotlike wijsheit vth desem boeck her na gedrucket in eynicheydt des gheliouwen der dopen gades de eyn vader aller gelouwiger mynschen is doorch de gnaide Jhū xpī to dunckē dat de gotlike wijsheit in en wertē moerte een pletende born sprungēde in dat ewy gheleuen Amen.

Hijt begynnen de boeke des olden Testamente.

Dat boeck der gotlike schrifftē de Hybel: wert gheuunden in haldende na deelonge in syck suluen to hebben. xxvi. boeck sonderlinge iuwelick verscheyden na ordinacien vnde maneren hje nauolghet. Under welcken dat boeck ghehechten Genesis: is dat erste vnde tractē van der scheppenisse der werlt vnde alte creaturen. vnde van der ghemeynre waterloot dat dor de werlt voegenck vnde wo Noe syck vnt holt in der arcken. vnde van der verstoeronghe der tonghen in deme tynmer des torns Babel vnde van deme inganghe der vtherwelder psia helscher kindere in Egypten. Vnde dpt voerge noemde boecke Genesis hefft vyftich Capitullen welket materie in iuwelickem Capitell sonderlinghe gheroert wert in sine me titel. vñ alsoe werden ouck de titullen eyns iuwelicken boeckes des olden Testamentes ghesat voer even Capitullen.

Exodus is dat tweyde boeck der biblien vñ heelt ymme van den teen plaghen Pharaoms.

vnde van den vthganghe der kindere Israhell vnde ere voelosinghe des swaren deenst in Egipten. vnde woe got Moysi dat ghesette vnde Ge gaff der teen ghebade. vnde van anderē son derlinghen ghebaden vnde vormanonghen die hee vntseuek tho vnderwysen dat volk gades vnde van der Arcken vnde Tabernackel des heren vnde van deme altaet vnde kleedonghe Aaron. vnde hefft. xl. Capitullen.

Leuiticus is dat derde boeck vnde spricht vā der maneten tho doen de offethande allerleye so se ghebaden wart in eren kumme. vnde van der ordinacien des deenstes der Leuiten. vnde holt. xxvii. Capitullen.

Dat boeck der ghetael is dat verde der biblyen: vnde holt inne alle dat getael der geslechten vnde des volck psrahel. vnde wo Balaam propheteerde. vnde van den wanonghen die in der woestenen ghemaakt worden. vnde hefft. xxvi. Capitullen.

Deuteronomius is dat vyfste boeck Moyse in welcken wedderhalt warden de dinghe die in den veer voerghenoemden boeken gherewert sint. vnde hefft. xxxviii. Capitullen.

Josue is dat sexte boeck in welckem gerort wert van deme ouer ganghe der Jordanen vnde wo de rike verworst worden de sick wedder steenich helden. vnde wo dat psrahelsche volk gevoert wart in dat lant der beloestten. vnde wo en dat lant gedeelt wart. vñ hefft. xxxix. ca.

Judicū dat is der Krijchter boeck dat seuen de der Hyblien. vnde holt van der settonge der voorsten vnde der rychtere die dat Israhelsche volk regeren vnde tijchten scholden vnde beschermen. vnde van der vyctoriën die dat volk hadde teghen sine ryande vnde veruolgers vñ hefft. xxi. Capitullen.

Ruth is dat. viij. boeck vnde holt van den gheslechten Booz vnde Ruth van welche cressus ghebaren wart. vnde hefft. iiij. Capitullen.

Der koninge boeck is dat negende vñ hefft veer boeck bysonder: in welcken getoert wert van den koningē des volcks Juda vñ Israhell vñ van der tynmetinge des tempels. vnde vā den staden die geschyt sijn tegē de phylisteers bysonder vnde van anderen staden der genre de sick tegen dat volk gades steueden vā desen veer boeken: dat eerste hefft. xxxi. Capitullen ander. xxxii. dat derde. xxi. vnde dat verde vyfteen Capitullen.

Paralipomenon is dat teende vnde spricht van den dinghen die in den boeken der koninge gherewert sint. vnde in desen boeck werden vele geschrychten vnde hystoriën veruult: die daer achtergelaten sijn. vnde wert ghedeelt in twee boeck van welcken dat eerste hefft. xxvij. Capitullen. vnde dat ander. xxxvij.

Esdee is dat elfste vnder welken Neemias
bestaten wert vmmie gelickheit der materien.
in welcken beschreue wert de weddermakinge
des tempels binnen Iherusalem. vnde woe dee
kindere Israhel wedderumme in er lat quamē
vnde van deme ghetael der prestere vnde der le
uiten des Israhellschen volckes. Van welcken
tween boeken dat erste heft. x. Cap. Mer Nee
mias. xiiij. Vnde warumme dat derde vñ dat
veerde boek Esdee nicht auer gesat en sint:
seet voet dem begyn Esdee.

Thobias is dat twelfste. In welcke sin. vte
sokinge vā gade beschreuen wert. Vnde wo he
in der tribulacien stanthastich bleeff. vnde wo
Raphael de engel sinen soen vthleyde vnde we
bracht de sinen blinden vader ghesunt makede
vnde hefft. xiiiij. Capitullen.

Judith dat derteende boek vñ spricht vā de
harden belege des Israhellschen volcks bynnē
Iherusalem vnde van der erbarheyt vñ vromi
chit Judith der vrouwen. vnde wo sy Holo
fernem menlick doetsloech vnde also dat bele
ge vntsach. vnde hefft. xvi. Capittel.

Hesters boek is dat viintee vñ spricht vā
der wredicheit Amon. vñ wo he doezel klockē
rat vñ ingeven Hesters ghe doet wart vñ son
derlingh. doch ere oetmodicheit. Vnde woe
Mat docheus erhauen wart. vnde wo dat ioe
desche volck verloest wart. dyt boek hefft. xvi.
Capitullen.

Job is dat vyfsteede boek der Bybelē in wel
ken he gelauet wert vā der stathastichit sins
lydens vā groter versoekingē. vñ vā der dispu
tacion de he hadde myt sinen vrunden. vñ hefft
twee vnde vertich Capitullen.

De psalter David is dat seosteede boek der
Bybelē in welcken betracht wert vā der ho
get gotheit gades almoechtich vā siner minsch
werdinge. passien. vpperste temisse. vpuart in
den hemel. vnde van der tokompst to de lesten
ordel. vnde van der weddergeldinge der gude
vñ quade. vñ van der woeldadē gades vñ sinen
lauesinge de eme David sang. vnde hefft hui
der vnde vyffach psalmen.

Proouerbiou dat is der bywoerde Salomo
ns: is dat seuiteende boek. vñ helt vā der v
der wylsinge der genre de sik schyckē gade tho
denen vñ wo mi sik in de sedē vñ do gedē rege
ren sal. vnde hefft. xxi. Capitullen.

Ecclasiastes is dat. xvij. boek vñ leret res
sinaen de ydelheyt deser werlt vñ de snoicheit
der sunden. vñ van der ewyget weddergeldin
ge der genre de wandelen na dem wylle gades
vnde hefft twelf Capitullen.

Canticacantio is dat. xij. boek genoempt
de senge der senge en is niet auer gesat in dyt
schen de sake warumme soect in sine anbegin

De materie deses boekes is van der vollen
komenheit des rechtuerdighen mynschen. vñ
van der inwendigen beschauwingen der hylli
get sielen. vnde van der versamelonge cristi vñ
der gelouwiger kerken. vñ hefft. viij. Capittu
Dat boek der wijs heyt is dat twintichste
der ganset Bybelē. vñ innehelt dat regiment
der cuersten en prelate in bewatinge der recht
uerdicheit. vñ vā der versimaonge der afgade.
vnde vā der tokompst vñ passien xpi de dat is de
ware wijsheit vnde hefft. xij. Capitullen.

Ecclasiasticus dat. xxi. boek leret de vnder
sacen vñ ermaent sy to gehoorsamheyt ere ouer
sten. vnde sprickt van deme ghesette der doch
samer seden. vnde van der edelheyt vnde sonder
lmghen laue der wijs heyt. vnde van dem laue
der lylligen. vnde hefft. li. Capitullen.

Isayas is dat. xxii. boek inhaldende de be
straffinghe der ioeden vnde van der tokompst
cristi in deme vleysch vñ van sinre passien. van
der ropinge der heyden. vnde van den riken Ju
de vnde Isahel. vnde hefft. lxi. Capitullen.

Iheremias is dat. xxij. boek myt sinre be
schouinge vnde tranen. in welken beschrien wer
den manigerleye ghesichte. vnde van der toko
mender verwoestunge Iherusalem. vñ van der
passien cristi. vñ wo he beschryde den val vnde
verstoerunge Iherusalem. vñ hefft. li. Ca.
Dat boek der tranen. hefft vyff Capitullen.

Baruch is dat. xxiiij. boek vñ helt inne de
woerde de he den geuangenen laess in Babilo
nien dat sy ere mysdæt bekennen scholde vnde
van wederkompst des ysrahellschen volcks. vñ
wo en Baruch voersachte de dingē de en we
deruaren scholden. vñ hefft. vi. Capittel.

Ezechielis is dat. xxv. boek in welke bescre
uen werde de gesichten de he sach. vnde vā der
hoesheit der ioedē. vā der versturinge iherusalē
vñ sinre wederbowinge. vñ hefft. xlviij. Capit

Danielis is dat. xxvi. boek in welcken bes
creuen is wo de werlt dor eenen vorste regert
wert. vñ vā der verwandelinge der tide vñ van
der macht vñ geweldicheit des ricks xpi. vnde
de lyftotie Susanne wo Daniel auer si dat or
del gaff. vñ vā der destrukcione Bel. vñ vā de
drake de erslagen wart vñ hefft. xiiij. Capit

Der twelf prophete is dat. xxvij. boek vā
welcken de erste is Osee. vñ spricht vā de volk
vā Israhel wo si den affgoden denedē doch de
figure des gemeyne mysses. vñ wo he dat volk
van Israhel vermaende tho laten van ere boe
heyt. vnde hefft. xiiij. Capitullen.

Johelis boek is dat tweede vā de prophete
in welcken Johel sprickt van dem ioedeschen
landē wo yd verdozen wart van de ruyppē ke
uetē. hoyspōge. vñ wo si to penitēcie gebracht
wordē vñ vā de leste ordel. vñ hefft. ij. Cap.

Amos is dat derde boeck der propheeten vñ spricht vā den sünden der iode vñ der haide vñ wo de wreke vnde torn gades vp en quā woe se in ere lant geuoert wordē vnde dē penitente. vnde heftē negen Capittulen.

Abbias is dat vierde boeck vnde spricht vā der verstuoroge God vñ Elau. vñ heftē een ca.

Clonas is de vyfste vā de propheete de spricht vā siner ellen de vnde schypbrekonge vnder det figuren der passien xpi. vñ wo he de werlt wet maent to penitencien vnder det figuren Nimiue vnde heftē. viij. Capittulen.

Micheas is de sechte vñ spricht vā det verstuinge Samarie vñ vā det geuecknis vñ dodinge der voorste rā ystahel vñ det vallscher propheete vnde sonderlinge vā ere boesheit vñ vndanck bathet. vñ heftē. viij. Capittulen.

Naum is de seuede vñ spricht vā det sware vnuerdichait vñ grote torn gades weder dat volck van Nimiue de doch de predicacie Jone. penitencie dē van ee sundē. vñ wo se na in der beshert geuoendē vnde begrepen wart myt plaghen. vnde heftē. viij. Capittulen.

Abaac is de achte vñ spricht vā der dispure tonge de he hadde mit gade vñ deser werlt. vñ wo de rechtuerdigē hiet nu werde wtredē vñ, de bese werde verheue. vñ sonderlinge wo aba euc schrift van det mynschwerdinghe gades. **H**ophomas is dat neghende boeck vñ spricht vā det tokomēde ordel gades regē de homodigē heyde vñ vā den behaldynge des ysrabolschen, volcks. vnde van det wederbuwinge Iherusalem. vñ heftē. viij. Capittulen.

Aggeus is dat teende vñ spricht vā det wederkomst des iodeschen volcks. vñ van der wederbuwinge des tempeles to iherusalē. vñ van der tokōpst xpi in den vleisch. vñ vā sinre passie vnde heftē. viij. Capittulen.

Zacharias is dat elfste boeck vñ spricht vā det verlosinge der iode vnde vā det wreke tegē ee yvade vñ vā det octmodiger tokomst xpi in de vleisch vñ oock vā det bytterheit suis hydens. vñ de heftē. viij. Capittulen.

Malachias is dat xij. boeck welck spricht van det veriederinge der ioden vñ vā det ropi, ge der heide to de gelouue. vñ heftē. viij. Cap.

Dat. xxvi. boeck der Bybilen vñ leste des al. te restamenteis is dat boeck d' Machabeen; in welke gewort wert vā den stide det hebreit vñ desvolks vā personen vñ vā de edelen geschychte vnde loueliken vytortien det machabeen. vnde wo de seue btoede d' machabeen vdderlik myt ere moder in manig getley pinē vñ de gelouuen. xpi vnder dē koninge antiocho gestredē vñ gescreuen sijn. vñ dyt boeck wert gedeelt in two bokē vā welcken dat erste heftē. viij. Capit. vnde dat ander vyfste. Capittulen.

Hij beginne de boeke des nyen testamētes

Glder den boeken des nyen testamētes sunt de erste de ewāgelia det veer ewangelisten vnde tractēte van der gothit xpi vā siner mynschwerdingē gen. van siner gebort van siner vpuorstentmis van dē doet van den vpclymmen in den hemell van siner tokōpst to de lesten ordel. vñ vā siner wuersaciē vñ miraculē vñ lete de he vp ertrik gedaen heftē van welken dee erste Matheus: gefigureert wert in een gesteltnis eens mitischē wāt he sonderlingen vā der mynschwerdingē xpi bescreue heftē. vñ Marcus wert figureert in een gesteltnis eens louwen want he schoen gespraken heftē van det vpuorstentmis xpi. vnde Lucas is figureert in gesteltnisse eens ossen want he sprack van der priesterschop cristi. vñ Johānes in een gesteltnis eens atē want he beschreue de heymelike sacramēte det gothet als he bewijst in sinen ersten Capittule dat beghynt in den anbegyn was dat wort

Dat. xxix. boeck is dat boek des ewāgeliūs Mathei des ewangelistē vñ heftē. xxvij. Ca.

Dat. xxx. boeck is dat boek des ewāgeliūs Marci vnde heftē. xvi. Capittulen.

Dat. xxxi. is dat boeck des ewangheliums Luce. vnde heftē. xxvij. Capittulen.

Dat. xxiiij. is dat boeck des ewangheliums Johannis vnde heftē. xxxi. Capittulen.

Dat. xxvij. boeck der Bybilen is dat boeck der Epystole in welken vns geleere vñ gegeue wert de manere to leuen vnde vns to regēt it. den gelouuen na deme exemplē cristi.

Gte Paulus heftē gemaket xvi. Ca. vnde welken de erste schrifft he to den Rometē dat wy ok in ermaent werde vnde gewopen vā der heydensche erronge to deme waren gelouuen. Cristi. vnde de Epystel heftē. xvi. Capittulen.

Paulus heftē geschreuen twee epystolen to den Chorinthiers in welker eerster he wedder ropt de Chorinthiers to dē watē gelouuen: dee doch vallsche leret van der ee xpi vorleyt watē vnde heftē. xvi. Capittulen.

De ander epystel to dē chorinthien gescreue wert maent se dat se sitz bateē scolen in aiamenige det penitencien. vnde wo he se dat inne lauet vnde bestedicht. vnde heftē. xij. Capittulen.

De reetde epystel heftē Paulus geschreuen to dē Galatheers in welker he se vermaent to halde dē warastige gelouue xpi na den se vorleyt watē dor chsommige vallsche apostolen de se vnderwysē hadden to halden dee. Ge dee se predikeden. vnde heftē. vi. Capittulen.

De vyfste epystel scrifft Paulus to dē Esse siets de welcke dat na se de gelouue dor chē dee predicē Pauli vntsangen hadden volherden de bleuen in dē gelouuen cristi. vñ wo se Paul?

darüme sonderlinge prijs. viij hefft vi. Capit.

De seste epystel scrifft paulus to de phylip-
piers de gelikerwyse de Effesiers stāthastich
bleuen in de gelouuen xpi. vñ wo se paulus la-
uet in de se de valsche apostolen nicht hoeren
noch vntfangen en woldē. vñ hefft veer Cap.
De seuende epystel scrifft paulus to den Cos-

loensēre de welcke vā den valschen apostolen
alreede bedragen wate vñ dor ch de vermaninge
pauli wedderumme to den gelouuen gebracht
sint. vnde hefft veer Capittulen.

To den Thessaloniënsen schrifft paulus
twe epystolen. in welcker erste he de thessalo-
niënsers lauet van dē woerde gades dat se vnt-
fangen hadde. vñ vñ dat se ok stanthafftich
bleuen in dē seluen vnder der veruolginghe ere
bor gera. vñ wo se de lere der valschee apostole
nicht hore noch vntfangē woldē vñ heft.v.ca

In der tweeder eppstolen to den thessaloniken
tenseren ermaent se paulus van den tokomen
den lesten tiden des ende kerst vnde van der wt
uolginge der gelouwiger. vñ wo he to vorē seg
get des vordomemisse des ende kerst vnde sinen
nedderualle. vnde heeft. ij. Capittulen

To thimortheū hefft paulus geschreue twe
epystolen. In der eerster vnderwiſt paulus thi
motheum van der schyekōge des geystlichen
bischdoms des dyaconates vñ alles geystlike
ampts d' kerke de em beualē was vñ heft.vi.ca

In der ander epystolen ermaent paulus vñ sterckt thimotheū in s tokomender veruolginge finer pimen vñ starckt em in der regulē aller gelouuen vñ leret em de geschychtē der tokomender dingen vñ heeft veer Capittel

**(D)e twelfste Epystel scrifft paulus to tytum
dat inne tytus ermaent wart van sinen tokos-
mende prestetliken staede vñ onderwese wart
in een geystlick leuen to schouwen de ketserie
der vñ gelouwighet vnde heeft ij Capitullen**

**De xij. epystel schrifft paulus to phylemonem: in welcket paulus en lauet van der vullen
komenheyt des gelouen vñ lefftē to de hillige
vñ wo paul? orestimo sinen knecht an philemonem
voegyffnisse bydt. vnde hefft een Capite.**

De xij. epystel scrifft paulus to de hebreers
in welker he bewyset dat gebrekk vñ affwesin
ge der ee moysi vñ scrifft rā der veruolginge d
ee des ewangeliuns Christi vñ heeft. xij. Capit.

Dat. xxvij. boeck der Hybile is dat boeck
der werkinge der apostole: in welke paulus be-
scrifft de sendinge des hillige geistes na de xps
to hemmel geuare was. vñ de dinge de de apo-
stolen ghedaen hebben in dat anbegyn der ge-
louwiger kerken. vñ heft. xxvij. Capitulen

¶ Dat xxxv is dat woek der Canomickscher
epystolen der to samen seue sint. de erste epistel
heft van der ellende iacobi de he vp erden leyt.

vnde wo he beschrijft dat perickel des regens
woedigen leuens. vnde heeft v. Capitulen

Petrius sciftt twe epystolē in welcker erste
he gade däckt vñ lauet vā sinet minschwerdim
ge rimb roelofinge des mynschlike geslechtes.
vñ wo he vns vermaent vñ leret to schouwen
de listichept des duuels. vñ hefft. ri. Capittu.

In der tweeder epystole leret petrus vā det
voll: nkomēheit aller do gedē. vñ vā det waet
heit der pphecien vnde leret de quaetheit bekē
nen det valscher pphete vnde wo man de son-
dere schouwen schal. vnde hefft. iii. Capittule

Johānes beschrijft de epystolē in welket erste he sprickt vā dē ewygen woerde der waechteydt des vaders in der ewychteyt vnsen heren Ihsū xpīn to sijn vñse toulucht. vnde etmaet vns leeff to hebben got vnde vnsen eenen kersten. vnde hefft. v. Capittulen

In der ander epystolen etmaent he de moeders
vnde de kindere to bewysonge der gäset lyeffde
vñ dat se sik nicht to neenctley vngelouue der
ketretigen vndergeue scholē. vñ heeft een ca-

In der derde epystolen lauet he Gayum dorch
de vullenheit fines gelouen. vnde de gude
wetcke de he den pylgymmen ryn vreden vmb
gades wyllen bewysede. vnde heeft een Capit.

Judas scrifft de sevende eppstel dar in he vns allen ermaent antomercken vnse leste salicheit vnde sprikt van de stride des etschen engels Michaelis den he dede in de hemmel myt dem duuel vnde wo he de ketters vermaledydt myt

Dat xxxvi. voeck der gantser gotlikec schriften der bytelen is vā der heymeliker apenbaringe dat in dē hylligen Johāni doch dē enghel gades geapenbaert wat vā dē tribulaciē vñ mannigerhande verdtet vnde veruolginge dee de erste kerke gelede heeft: nu noch lydet vnde naemaelis lyden schal in dat ende der werlt vñ sonderlinge in der tit des ende kerstes vñ van der weddergeldonge de se wedder rmb vā ga de vntfangen schal in der glorien

Dat innehalt der boeke des nyen testamētes
vñ der ganſer Bybile hefft h̄ijt ein ſchich emde